

O‘ZBEK MAROSIM FOLKLORINING SHAKLLANISHI, JANR XUSUSIYATLARI VA MILLIY-MA’NAVIY AHAMIYATI

*Termiz iqtisodiyot va servis universiteti
Pedagogika va ijtimoiy-gumanitar fanlar
fakulteti Filologiya va tillarni o‘qitish:
o‘zbek tili ta’lim yo‘nalishi 4-kurs talabasi
Ibodullayeva Mahliyo Bahodirovna*

Annotatsiya. Mazkur maqolada o‘zbek marosim folklorining shakllanish jarayoni, uning asosiy janrlari, badiiy xususiyatlari hamda xalq ma’naviy hayotidagi o‘rni tahlil qilinadi. Shuningdek, marosim folklorining oilaviy va mavsumiy ko‘rinishlari, ularda aks etgan milliy qadriyatlar hamda zamonaviy davrdagi davomiyligi masalalari yoritilgan. Tadqiqot natijasida marosim folklori xalqning tarixiy xotirasi, estetik qarashlari va ma’naviy qadriyatlarini o‘zida mujassam etgan muhim madaniy meros ekanligi aniqlandi.

Kalit so‘zlar: marosim folklori, xalq og‘zaki ijodi, marosim qo‘shiqlari, oilaviy marosimlar, mavsumiy marosimlar, poetika, milliy qadriyatlar.

Kirish. O‘zbek xalq og‘zaki ijodi tarkibida marosim folklori alohida o‘rin egallaydi. U xalqning qadimiy urf-odatlarini, e’tiqodlari va hayot tarzi bilan chambarchas bog‘liq bo‘lib, inson hayotining muhim bosqichlarini aks ettiradi. Marosim folklori asarlarida xalqning dunyoqarashi, estetik didi, mehnat faoliyati va ma’naviy qadriyatlarini mujassamlashgan. Shu bois marosim folklorini o‘rganish xalq madaniyatining tarixiy taraqqiyotini anglashda muhim ilmiy ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqot metodlari. Tadqiqot davomida qiyosiy-tipologik, tarixiy-qiyosiy, tavsifiy va tahliliy metodlardan foydalanildi. Shuningdek, folklorshunoslikka oid ilmiy manbalar va marosim janrlariga mansub namunalar o‘rganilib, ularning badiiy hamda poetik xususiyatlari tahlil qilindi.

Tadqiqot natijalari. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, o‘zbek marosim folklori qadimiy mifologik tasavvurlar, mehnat jarayonlari va xalq e’tiqodlari asosida shakllangan. U asrlar davomida rivojlanib, o‘zining boy janr tizimini vujudga keltirgan. Marosim folklorining asosiy janrlari quyidagilardan iborat:

- mavsumiy marosim qo‘shiqlari;
- oilaviy marosim folklori;
- to‘y marosimi qo‘shiqlari;
- motam marosimi namunalari;
- bolalar bilan bog‘liq marosim qo‘shiqlari;
- diniy va an’anaviy marosimlarga oid folklor namunalari.

Mazkur janrlarda xalqning ezgulik, farovonlik, baxt-saodat va tabiat bilan uyg'un yashash haqidagi qarashlari ifoda etiladi.

Marosim qo'shiqlarining badiiy tuzilishida takror, parallelizm, ramziy obrazlar, mubolag'a va xalqona iboralardan keng foydalaniladi. Ayniqsa, quyosh, suv, oy, daraxt, gul singari obrazlar xalqning qadimiy tasavvurlari bilan bog'liq holda ramziy ma'nolarni ifodalaydi.

Oilaviy marosimlar folklori insonning tug'ilishidan boshlab umrining so'nggi bosqichigacha bo'lgan davrni qamrab oladi. To'y qo'shiqlari, yor-yorlar, kelin salomlar va marsiyalar xalqning ma'naviy dunyosi hamda axloqiy qarashlarini namoyon etadi.

Mavsumiy marosim folklorida esa tabiat hodisalari, dehqonchilik an'analari va mehnat bilan bog'liq urf-odatlar o'z ifodasini topgan. Bu namunalar xalqning tabiat bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi.

Muhokama. Marosim folklori o'zbek xalqining tarixiy xotirasini saqlab qoluvchi muhim madaniy hodisa hisoblanadi. Unda xalqning estetik tafakkuri, ma'naviy qarashlari va ijtimoiy tajribasi mujassamlashgan. Bugungi globallashuv sharoitida ham marosim an'analari o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Aksincha, ular milliy o'zlikni anglash va yosh avlodni vatanparvarlik hamda milliy qadriyatlarga hurmat ruhida tarbiyalashda muhim omil bo'lib xizmat qilmoqda.

Marosim folklori namunalarini to'plash, ilmiy jihatdan o'rganish va ularni zamonaviy madaniy hayotga tatbiq etish xalqning nomoddiy madaniy merosini asrashga xizmat qiladi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, o'zbek marosim folklori xalqning ko'p asrlik ma'naviy tajribasi va estetik qarashlarini o'zida aks ettirgan noyob madaniy merosdir. Uning shakllanishi qadimiy e'tiqodlar va urf-odatlar bilan bog'liq bo'lib, rivojlanish jarayonida turli janrlarni vujudga keltirgan. Marosim folklori nafaqat xalqning tarixiy xotirasini saqlab qoladi, balki milliy qadriyatlarni kelajak avlodlarga yetkazishda ham muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Imomov K. *O'zbek xalq og'zaki poetik ijodi.* – Toshkent: O'qituvchi, 1990.
2. Imomov K. *Folklor nazariyasi.* – Toshkent: Fan, 2008.
3. Jo'rayev M. *O'zbek mavsumiy marosim folklori.* – Toshkent: Fan, 2008.
4. Sarimsoqov B. *O'zbek marosim folklori.* – Toshkent: Fan, 1986.
5. Mirzayev T., Musaqulov A. *O'zbek xalq og'zaki ijodi.* – Toshkent: Mumtoz so'z, 2010.